

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม เพื่อให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ความเป็นไปในโลก การจัดการศึกษาจึงต้องเร่งพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ และรู้เท่าทันเหตุการณ์ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ขึ้นโดยกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคมโดยเริ่มจากการพัฒนา “คน” เพราะเมื่อคนมีคุณภาพ แล้วย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ . 2545 : 2) ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการและพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น การพัฒนาคนให้มีความรู้และคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนจึงต้องจัดการศึกษาโดยให้สาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลโดยมุ่งพัฒนาความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพลเมืองที่ดีของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2544 : 8)

ในการจัดการศึกษาครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามการปฏิรูปการเรียนรู้ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 การจัดการศึกษา มาตรา 22 , 23 , 24 ที่กล่าวว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง สามารถคิดเป็น ทำเป็น และรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูจึงต้องปรับวิธีการ แนวคิด ทักษะ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะตอบสนองเจตนารมณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะตอบสนองเจตนารมณ์ดังกล่าวได้ เพราะการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง และในทางกลับกันสามารถเชื่อมโยงเรื่องของชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนเข้ากับสิ่งที่เรียนได้ (กรมวิชาการ. 2539 : 2)

ปัจจุบันการขยายตัวของความรู้มีเรื่องที่จะต้องศึกษาเพิ่มขึ้น ฉะนั้นครูจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการสิ่งที่เรียนกับชีวิตในโลกกว้าง ลดความซ้ำซ้อนเชิงเนื้อหาวิชา ซึ่ง อัญชลี สารรัตน์ (2542 : 27) กล่าวว่าจากงานวิจัยหลายฉบับยืนยันว่าหลักสูตรและการสอนแบบเดิมที่ยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลักและยึดครูเป็นศูนย์กลาง โดยจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาแบบแยกส่วนล้มเหลวในการเตรียมผู้เรียนให้อยู่ในโลกการเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ และความสัมพันธ์ของวิชาที่เรียนกับโลกของความจริง ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียนขาดทักษะการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนขาดการเชื่อมโยงผู้เรียนที่เป็นผลผลิตคงมีลักษณะที่ยังไม่เข้มแข็งพอที่จะอยู่ในสังคมการแข่งขันได้

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมของโรงเรียนวัดมัจฉานดิการาม ในปีการศึกษา 2546 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่ถึงเกณฑ์ 75 % ตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่ง วาสนา แสงคำ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยการสอนแบบบูรณาการ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลัง การสอนแบบบูรณาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีระดับ .01

จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสอน การแนะนำ

การอบรม การให้เข้าร่วมประชุมสัมมนา การศึกษาต่อและการจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะมีข้อดี ข้อจำกัดต่างกัน แต่วิธีการพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพสูงและใช้เวลาน้อยตรงกับปัญหาและความต้องการของบุคลากรและหน่วยงานมากที่สุด คือการฝึกอบรม (สมคิด บางโม . 2544 :1) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูชัย สมิทธิไกร (2544 : 5) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการในการเพิ่มคุณภาพการทำงานหรือเตรียมการให้บุคลากรพร้อมที่จะทำงาน หน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง มีความมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ ในด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานรวมทั้งมีความพึงพอใจ อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมมีหลากหลาย รูปแบบ เช่น การอบรมในสถานที่ทำงาน การอบรมทางไกล การอบรมด้วยตนเอง เป็นต้น ซึ่งในยุคปัจจุบันที่มีการปฏิรูปการศึกษาครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ หากครูต้องทิ้ง ห้องเรียนเพื่อเข้ารับการอบรมสัมมนา ย่อมส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังนั้นการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับครู โดยไม่ทิ้งการสอนในห้องเรียน คือ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้ชุดฝึกอบรมซึ่ง ษมนาด พงศ์นพรัตน์(2526: 1) กล่าวว่า การฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมจะช่วยอำนวยความสะดวกได้ตลอดเวลาตามความต้องการในการเรียนรู้ของบุคคลและเป็นผลให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่กระจัดกระจายได้ นอกจากนี้ชุดฝึกอบรมจะมีความคงทน เคลื่อนย้ายง่าย ไม่น่าเบื่อ ราคาถูกกว่าการผลิตสื่อประเภทอื่น (Tobin and Other. 1979 : 65 และ Worthan . 1985 : 764) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่เข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้มีอายุเฉลี่ย 40 ปีขึ้นจัดอยู่ในวัยผู้ใหญ่ ฉะนั้นการจัดการเรียนรู้ต้องเป็นสิ่งที่ตรงตามความต้องการ ความสนใจ มีอิสระในเรื่องเวลาในการเรียนรู้และสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้แบบหนึ่งตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ให้ครูนำไปใช้จัดการเรียนการสอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนา ชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับข้าราชการครู โรงเรียนวัดมัทธมนิการาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมในด้าน

2.1 คะแนนผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.2 ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ชุดฝึกอบรมครูด้วยตนเอง เรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเป็นคู่มือในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. ข้าราชการครูที่ได้รับการอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมครู เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนวัดมัชฌันติการาม สำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 45 คน โดยแบ่งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	จำนวน	7 คน
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์	จำนวน	5 คน
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์	จำนวน	5 คน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	จำนวน	6 คน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลศึกษา	จำนวน	5 คน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	จำนวน	5 คน
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี	จำนวน	5 คน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ	จำนวน	7 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ

การใช้ชุดฝึกอบรมครู เรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ตัวแปรตาม

1. ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมครู เรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. ผลการใช้ชุดฝึกอบรม

2.1 ผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.2 ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรม

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. เนื้อหา

ชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีเป้าหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเนื้อหาและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เนื้อหาที่ใช้ในการอบรมประกอบด้วย การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2 ประเภท คือ การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการฝึกอบรมในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมครู เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้ได้ชุดฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการพัฒนาชุดฝึกอบรมจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ สามารถนำมาสรุปเป็นแนวคิดได้ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

การใช้ชุดฝึกอบรมครู
เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้
แบบบูรณาการ

1. ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมครู เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. ผลการใช้ชุดฝึกอบรม
 - 2.1 ผลการทดสอบก่อนและหลังใช้ชุดฝึกอบรม
 - 2.2 ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรม
 - 2.3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชุดฝึกอบรม (Training Package) หมายถึง เอกสารที่เป็นสื่อสำหรับครูใช้ศึกษาค้นคว้า และปฏิบัติ เรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ คำแนะนำในการใช้ชุดฝึกอบรม แบบทดสอบก่อนศึกษาชุดฝึกอบรม แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา แบบฝึกปฏิบัติ แบบทดสอบหลังศึกษาชุดฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมครู เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีจำนวน 5 เล่ม คือ

1. เล่มที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. เล่มที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
3. เล่มที่ 3 รูปแบบของบูรณาการ
 - 3.1 การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 3.2 การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้
4. เล่มที่ 4 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
5. เล่มที่ 5 การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การที่ครูและนักเรียนร่วมกันคิดค้น เรื่องที่จะศึกษาโดยครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนตามความต้องการและความสนใจ ประกอบกับ กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะของความสัมพันธ์เชื่อมโยงและจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนการเตรียมการสอนดังนี้ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การกำหนดเรื่อง การสร้างหน่วยการเรียนรู้ การสร้างแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่กล่าวถึงมี 2 ประเภท คือ

2.1 การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงการสอนระหว่าง เนื้อหาสาระการเรียนรู้ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน

2.2 การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงการสอนระหว่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยมุ่งที่หัวข้อเรื่อง หรือ ความคิดรวบยอดหรือปัญหาเป็นแกน

3. ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม หมายถึง ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมที่วัดได้จากการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในระหว่างการฝึกอบรม และหลังจากการฝึกอบรมตามเกณฑ์ กำหนด 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการในการฝึกอบรมวัดได้จาก คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของการทำแบบฝึกหัดท้ายเล่มชุดฝึกอบรม และประเมินแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบฝึกหัดท้ายเล่ม ในชุดที่ 4 ระหว่างการฝึกอบรม (E_p)

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ในการฝึกอบรมจากคะแนนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละของผลการทดสอบหลังการฝึกอบรม (E_2)

4. ผลการใช้ชุดฝึกอบรม หมายถึง ผลการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมในด้านความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและประเมินแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม

4.1 ผลการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมครู

4.2 ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4.3 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งวัดจากองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดย ผู้วิจัยประเมิน

5. แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีองค์ประกอบ คือ หัวเรื่อง สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้